

פתרון הבחינה

בעברית

חורף תשפ"ו, 2026, שאלון: 11281
מוגש ע"י צוות המורים של "יואל גבע"

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון לשאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשפ"ו, 2026
מספר השאלון: 11281
נספחים: נספח 1 – מאמרים
נספח 2 – דף עזר

עברית: הבנה, הבעה ולשון

הוראות

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.

חלק ראשון	– הבנה והבעה	50 נקודות
חלק שני	– לשון	50 נקודות

פרק א: שם המספר ואותיות השימוש

פרק ב: תחביר

פרק ג: מערכת הצורות

יש לבחור באחד הפרקים

סך הכול – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).
- ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.

שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

הזדמנות לעתודה יש פעם חיים. אל תתפשרו עליה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ו, מס' 11281 + נספחים

חלק ראשון – הבנה והבעה (50 נקודות)

קראו את המאמרים 1–3 שבנספח 1 המצורף, וענו על כל השאלות 1–4 שלפניכם.

הקפידו על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

1. א. במאמר 2 הכותבת רחלי רוטנר מבקרת את פעילותה של האקדמיה ללשון העברית, בעיקר בתחום חידושי המילים.

מהי הביקורת של רחלי רוטנר על חידושי המילים? הקיפו את התשובה הנכונה. (3 נקודות)

(1) הם מפתים ואינם מתאימים לציבור.

(2) הם מוגשים ללא ליווי של דוגמאות שימושיות.

(3) הם אינם קליטים.

(4) הם נכפים על הציבור.

(מתוך דף הפייסבוק של האקדמיה ללשון העברית)

ב. הצירוף "צפיית רצף" הוא חידוש שקבעה האקדמיה ללשון העברית, כדי להחליף את המילה הלועזית "בינג' " (צפייה ברצף בפרקים של סדרת טלוויזיה).

כיצד החידוש "צפיית רצף" מחזק את הביקורת של רחלי רוטנר? הסבירו את תשובתכם על פי מאמר 2. (5 נקודות)

החידוש "צפיית רצף" איננו קצר, איננו קליט אלא ארוך ומסורבל

עפ"י רוטנר האקדמיה איננה מתאמצת להמציא מילים קליטות

שמתגלגלות על הלשון, והחידוש "צפיית רצף" בדיוק ממחיש זאת.

ג. במאמר 3 הכותבת רונית גדיש דוחה את הביקורת של רחלי רוטנר על חידושי המילים של האקדמיה ללשון.

הביאו ממאמר 3 טיעון אחד נגד הביקורת של רוטנר על חידושי המילים. (4 נקודות)

גדיש טוענת שמילים רבות בתחילה נשמעו מוזרות לדוברים, אך עם הזמן הן הושרשו ונטמעו.

2. כיצד נעשה תהליך חידושי המילים באקדמיה ללשון על פי רונית גדיש (מאמר 3), וכיצד הייתה רחלי רוטנר

(מאמר 2) רוצה שתהליך זה ייעשה? (5 נקודות)

עפ"י רונית גדיש, תהליך חידוש המילים נעשה עפ"י מילונים מקצועיים שנקבעו בוועדות מינוח

במגוון רחב של נושאים.

לעומת זאת, רוטנר הייתה רוצה שתהליך זה יעשה בצורה יצירתית יותר כפי שנדרש מרעיונאים

וכפי שפועל משרד פרסום כך שהמילים יהיו קליטות ומפתות.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ו, מס' 11281 + נספחים

3. א. במאמר 1 ניכר יחסה של הכותבת טלי בן-יהודה כלפי פעילותה של האקדמיה ללשון העברית. מהו יחס זה? כתבו כיצד הוא בא לידי ביטוי בלשון כתיבתה, והביאו מן המאמר דוגמה לדבריכם. (4 נקודות)

יחסה של הכותבת כלפי פעולות האקדמיה הוא יחס חיובי ומכבד.

דוגמא לכך: "הוטלו עליה שתי משימות כבדות משקל" (פסקה א')

"בפעולתה הענפה בתחום זה..." (פסקה ד')

"מי שיעיין... יוכל להתרשם" (פסקה ה')

- ב. סגנון הכתיבה של רחלי רוטנר במאמר 2 שונה מסגנון הכתיבה במאמרים 1 ו-3. ציינו שני מאפיינים ייחודיים של סגנון הכתיבה במאמר 2, והביאו לכל מאפיין דוגמה מן המאמר (מילה, צירוף או משפט). (4 נקודות)

מאפיין: לשון ציורית דוגמה: "רוח האינטרנט החופשית מנשבת בו"

מאפיין: שימוש בסלנג דוגמה: "באה לו קלללל" / "נותנת עבודה"

4. מטלת כתיבה (25 נקודות)
- במסגרת ציון "יום העברית" בבית ספרכם התבקשתם לכתוב סקירה על האקדמיה ללשון העברית. בסקירתכם הציגו את מטרותיה של האקדמיה ללשון העברית, שנקבעו לה בעת הקמתה, והסבירו את ההתפתחות שחלה בפעילותה בעשורים האחרונים.
- התבססו על מאמרים 1 ו-3 בלבד.
- כתבו בהיקף של 100–200 מילים.
- הקפידו על דרכי מסירה מקובלות ועל אזכור מקורות המידע בגוף הסקירה ובסופה (ביבליוגרפיה).
- השתמשו בעמוד 6 לכתובת טיוטה, ואת הסקירה כתבו בעמודים 7–8.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ו, מס' 11281 + נספחים

טיוטה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ו, מס' 11281 + נספחים

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ו, מס' 11281 + נספחים

שימו לב: שאלה 5 בעמוד הבא.

/המשך בעמוד 9/

עמוד 8

הזדמנות לעתודה יש פעם חיים. אל תתפשרו עליה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ו, מס' 11281 + נספחים

חלק שני – לשון (50 נקודות)

בחלק זה שלושה פרקים. ענו על שני פרקים: על פרק א – חובה, ועל אחד מן הפרקים ב-ג.

פרק א: שם המספר ואותיות השימוש – חובה (10 נקודות)

בפרק זה ענו על שאלה 5.

5. א. לפניכם משפטים ובהם אפשרויות להגיית שם המספר ואותיות השימוש וכן מספרים מודגשים. הקיפו את הצורה הנכונה מבין האפשרויות להגיית שם המספר, וכתבו במילים את המספרים המודגשים.
- כל אחד מחברי האקדמיה ללשון העברית נדרש להשתתף ב חמש / חמשת / חמשה ישיבות.
- בדף המילים החדשות לשנת תשפ"ה שבאתר האקדמיה ללשון, מופיעים 6 שישה שמות לפרפרים, ובהם שם הפרפר "כתמית אריאל" לזכר אריאל ביבס ז"ל.
- הכינוס השמונה עשרה / שמונה עשר / שמונה עשרה לשפה העברית שהתקיים בראשון לציון, עסק בעושר השפה ובאתגריה.
- מספר הערכים הראשיים במילוני השפה העברית הוא כ-45,000 ארבעים וחמישה אלף ; שלוש / שלושת / שלוש המילים השכיחות בעברית הן לא, את, כל.
- את מאמר מספר 1 אחת כתבה טלי בן-יהודה. את מאמר מספר 3 כתבה רונית גדיש, והוא פורסם בשנת אלפיים ותשע עשרה / ותשעה עשר / ותשע עשרה / ותשעה עשר.
- בעברית של ימינו יש פי 7 שבעה מילים יותר מבמקרא.

ב. לפניכם בית מן השיר "סיגליות" שתרגם

יהונתן גפן, ובו נעשה שימוש בשם מספר.

"מי זה כותב לך ילדונת, גלי מי שולח

זר פרחים סגול כשהאביב פורח,

מי בתשיעי בכל נובמבר

בלי ברכה, בלי שם או רמז

שולח לך סיגליות בזר קשור בסרט."

האם השימוש בשם המספר תקין? לא

אם לא, תקנו אותו: בתשעה

(מתוך דף הפייסבוק של האקדמיה ללשון העברית)

פסיכומטרי בגרות, GMAT | 9635* | WWW.GEVA.CO.IL

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ו, מס' 11281 + נספחים

7. א. לפניכם שני משפטים מורכבים.

I. אילו היה למילה "האשטאג" תחליף חמוד, קצר וקליט בעברית, הדוברים היו מאמצים אותו.

II. המילים החדשות ייקלטו בשפה אם הציבור יסכים לוותר על היוקרה שבשימוש במילים לועזיות.

(1) בכל משפט יש פסוקית תנאי. תחמו את הפסוקית בכל אחד מן המשפטים.

(2) מהו ההבדל בין שתי פסוקיות התנאי מבחינת המשמעות?

במשפט הראשון זהו תנאי בטל ובמשפט השני תנאי קיים.

(3) נסחו מחדש את משפט I: התחילו במילה "אם".

אם יהיה למילה האשטאג תחליף חמוד קצר וקליט, הדוברים יאמצו אותו.

(4) לפניכם משפט מורכב נוסף.

פסוקית מושא

שאלנו את התלמידים אילו חידושים של האקדמיה ללשון הם אוהבים.

תחמו את הפסוקית, וציינו את התפקיד התחבירי שלה.

ב. לפניכם קטע קצר.

האקדמיה ללשון העברית מוציאה לאור ספרים, כתבי עת מדעיים ופופולריים ופרסומים אחרים.

זוהי פעולה שמקרבת את עשייתה של האקדמיה לציבור. אתר הבית של האקדמיה ללשון נהפך למרכז

למילה העברית. אין עוד אתר שמעניק מידע כזה.

סמנו קו מתחת לכל הנשואים בקטע.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ו, מס' 11281 + נספחים

8. א. לפניכם קטע.

העמדת מפעל המילון ההיסטורי, עיקר עשייתה של האקדמיה, כוללת איסוף של הספרות העברית לדורותיה, ניתוח מילים ויצירת בסיס לכתובת ערכי המילון. נוסף על כך האקדמיה עוסקת בחידושי מילים. פעולות אלה מבטאות את המשימות המרכזיות של מוסד זה: מחקר הלשון והכוונתה.

(1) העתיקו מן הקטע שתי תמורות.

תמורה: עיקר עשייתה של האקדמיה

תמורה: מחקר הלשון והכוונתה

(2) לאחת מן התמורות בקטע יש ביטוי מכליל.

• העתיקו את הביטוי המכליל: המשימות המרכזיות.

• ציינו את התפקיד התחבירי של הביטוי המכליל: מושא.

(3) בחרו באחת מן התמורות שבקטע, וכתבו משפט שמני באמצעותה ובאמצעות המילה/המילים שהיא ממירה. התמורה תהיה הנשוא במשפט השמני.

המשימות המרכזיות של מוסד זה הן מחקר הלשון והכוונתה.

ב. לפניכם שלושה משפטים, ובכל אחד מהם צירוף המסומן בקו.

בכל משפט ציינו מעל הצירוף המסומן בקו את התפקיד התחבירי שלו.

הסגר

I. על פי המחקרים, לתחיית העברית אין אח ורע בעולם.

נשוא

II. ברוב המילונים הערכים הם על פי סדר האל"ף-בית.

תאור (אופן)

III. מילים חדשות מתקבלות במליאת האקדמיה על פי החלטת הרוב.

ג. לפניכם משפט פשוט.

מושא מושא

לואי לואי לואי לואי

את הכוונת הלשון העברית האקדמיה מבססת על מחקר עדכני.

נתחו את המשפט: ציינו מעל המילים את התפקידים התחביריים שלהן.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ו, מס' 11281 + נספחים

9. א. (1) לפניכם ארבעה משפטים, ובכל אחד מהם המילים "חלופות ראויות" מסומנות בקו.
בכל אחד מן המשפטים כתבו מעל המילים המסומנות בקו את התפקידים התחביריים שלהן.

נושא

I. הבעיה היא שאין חלופות ראויות למילים הלועזיות.

מושא

II. לא נראה שהאקדמיה מצליחה למצוא חלופות ראויות למילים לועזיות.

לואי

III. מציאת חלופות ראויות היא תנאי לאימוצן של מילים.

תיאור (תנאי)

IV. בלי חלופות ראויות יעדיפו הדוברים את הלעז על פני העברית.

(2) לפניכם משפט נוסף, וגם בו כתובות המילים "חלופות ראויות".

V. במקרה זה נראה שהחלופות ראויות.

מהו התפקיד התחבירי של כל אחת מן המילים "החלופות ראויות" במשפט V ?

נושא

ראויות

נושא

החלופות

(3) מהו חלק הדיבור של המילה "ראויות" המשותף למשפטים V-I ? שם - תואר

ב. לפניכם שני משפטים, ובהם מילים המסומנות בקו.

שם-תואר

I. כל התלמידים יכולים להשתתף באולימפיאדת הלשון העברית, ולא רק תלמידים מצטיינים.

שם עצם שם עצם פועל

II. חוקרים ויוצרים משתתפים בשיבות האקדמיה ללשון העברית.

(1) כתבו מעל כל אחת מן המילים המסומנות בקו את חלק הדיבור שלה במשפט.

(2) המירו את משפט I במשפט פשוט בעל חלק כולל במבנה "לא... אלא...".

לא רק תלמידים מצטיינים יכולים להשתתף באולימפיאדת הלשון, אלא כל התלמידים.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ו, מס' 11281 + נספחים

10. א. לפניכם קטע שאין בו סימני פיסוק. פסקו את הקטע על פי ההנחיות שאחריו.

לרגל יום העברית נערך ריאיון עם נשיא האקדמיה ללשון העברית, פרופסור אהרן ממון. בריאיון הסביר פרופסור ממון כי רוב אוצר המילים שהאקדמיה ללשון מחדשת מיועד לאנשי מקצוע. לדבריו, יש מילונים לתחום הרפואה, לתחום הפילוסופיה, לתחום החקלאות ולתחומים רבים נוספים. בעבר נמכרו מהדורות מודפסות של המילונים האלה, אולם כיום הם זמינים באתר האקדמיה ללשון.

- סמנו נקודות בסופי המשפטים.
- פסקו משפט איחוי.
- פסקו חלקים כוללים.
- פסקו הסגר.
- פסקו תמורה.

ב. לפניכם משפט מורכב.

מאות אלפי גולשים העוקבים אחרי עמוד האינסטגרם של האקדמיה ללשון נהנים מן התכנים הלשוניים שהאקדמיה מפרסמת.

פרקו את המשפט לשלושה משפטים פשוטים על פי סדר הגיוני.

- (1) האקדמיה מפרסמת תכנים לשוניים.
- (2) מאות אלפי גולשים עוקבים אחרי עמוד האינסטגרם של האקדמיה.
- (3) מאות אלפי גולשים נהנים מהתכנים.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ו, מס' 11281 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 11–15 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שימו לב: בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.

11. א. לפניכם קטע, ובו פעלים מודגשים.

האקדמיה ללשון העברית נמנית עם קבוצה של מוסדות מדע ותרבות בישראל, ותוצאות עבודתה נפרות בכל מקום. רונית גדיש, ראשת המזכירות המדעית לשעבר באקדמיה ללשון, אמרה באחד הראיונות: "כבר בהתחלה הבנו שהרשתות החברתיות הן אפיקי שיווק ושאפשר לפרסם בהן דברים שמעוררים שיח. כבר בשלב מוקדם התפתחנו עם השינויים, אבל לא ידענו כמה נשתעבד לעבודה ברשתות, וכמה משאבים יידרשו. לא חזינו כמה עצים זה יהיה".

לפניכם טבלה, ובה הפעלים המודגשים בקטע.

בטבלה שלפניכם נתחו את הפעלים המודגשים – ציינו את השורש ואת הבניין של כל פועל.

הפועל	השורש	הבניין
נמנית	מני/ה	נפעל
נפרות	נכר	נפעל
הבנו	בינ	הפעיל
מעוררים	עיר/ר	פיעל
נשתעבד	שעבד	התפעל
חזינו	חזי/ה	פעל-קל

ב. לפניכם קטע שחסרים בו שמות פועל מן השורש ע-ל-י/ה.

האקדמיה ללשון העברית מעוניינת _____ הפעיל
להעלות את מודעות הציבור לשפה העברית. לשם כך
קל
תשתתף נציגת האקדמיה בדיון ברדיו, ואחד הנושאים שצפוי _____ לעלות
לדיון הוא המילים
החדשות שאישרה האקדמיה. כמו כן החליטה האקדמיה _____ הפעיל
להעלות לרשת תמונות
יצירתיות שילוו את המילים החדשות.

(1) השלימו בקטע את שמות הפועל הגזורים מן השורש ע-ל-י/ה על פי ההקשר.

(2) ציינו מעל כל שם פועל שהשלמתם – את הבניין שלו.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ו, מס' 11281 + נספחים

(התמונה נוצרה באמצעות בינה מלאכותית)

12. א.

התמונה שלפניכם מציגה בדיחה משעשעת.

"פיצה" משמשת בבדיחה בשני תפקידים שונים:

פועל ושם עצם.

(1) נתחו את המילה "פיצה" שבבדיחה בתפקיד

פועל: ציינו את השורש, הבניין והגוף.

השורש: פצ/ה, הבניין: פיעל,

הגוף: נסתר.

(2) האם למילה "פיצה" בתפקיד שם עצם יש שורש?

אם כן – ציינו אותו, ואם לא – נמקו מדוע אין לה

שורש.

אין, זוהי מילה שאולה מלעז

ב.

לפניכם ארבעה משפטים, ובכל אחד מהם מודגשת מילה.

ציינו ליד כל משפט את השורש של המילה המודגשת בו.

• למדנו על תאוריית המפץ הגדול. נפצ

• הבננה היא "פצצת אנרגיה". פצצ

• הפצת חידושי הלשון של האקדמיה נעשית גם באמצעות הרשתות החברתיות. פי/וצ

• הצירוף "פצפוצי תירס" הוא החלופה העברית למילה "פופקורן". פצפצ

ג.

במאמר 1 מוזכרת המילה מנוה.

את המילה "מנווה" חידש פרופסור משה בר-אשר, הנשיא לשעבר של האקדמיה ללשון העברית,

כדי שתשמש כינוי לקריה החדשה של האקדמיה שתיבנה בירושלים. בבואו לחדש את המילה בחר

בר-אשר בדרך תצורה של שורש ומשקל.

ציינו את השורש של המילה מנוה: נו/ה, ציינו את משמעות משקלה: מקומות.

ד.

לפניכם ארבעה זוגות מילים.

חני/ה טח/ה משח צו/ה לונ מלכ
תחנה - טחנה, משחה - מצוה, מלונה - מלוכה, מוסד - מקוה

(1) הקיפו את הזוג שבו שתי המילים נוטות באותו המשקל.

(2) בשאר הזוגות, ציינו מעל כל אחת מן המילים את השורש שלה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ו, מס' 11281 + נספחים

13. א.

לפניכם צירופי מילים, ובכל אחד מהם מודגשת מילה.

מנוע חיפוש, **מענה** על שאלות, **תענית** אסתר, **תנועה** סואנת

מיינו את המילים המודגשות לזוגות על פי השורש, וצינו את השורש המשותף לכל זוג מילים.

הזוג: מנוע, תנועה השורש: נ/ע

הזוג: מענה, תענית השורש: עני/ה

ב.

לפניכם שלושה משפטים, ובכל אחד מהם מודגשת מילה.

צינו ליד כל משפט את התפקיד של האות מ"ם המוגדלת בכל מילה מודגשת: שורשית או מוספית.

• מי הם ה**נְמָעִים** של המאמר? שורשית

• איננו **מוֹנָעִים** מכך לעשות זאת. שורשית

• אנו **מוֹנָעִים** מתחושת אחריות ואהבה לשפה. מוספית

ג.

לפניכם משפט, ובו מילים בצורת הבינוני.

לאחר שנים של מחקר דקדקני עומד לרשות החוקרים והמתעניינים מאגר, המאגד טקסטים

מרב תקופות הלשון ומאפשר למשתמשים לקבל מענה מוסמך על שאלותיהם.

העתיקו מן המשפט את שלוש צורות הבינוני המשמשות בתפקיד שם עצם, וכתבו ליד כל אחת מהן את

הבניין שממנו היא גזורה.

צורת הבינוני בתפקיד שם עצם: החוקרים, הבניין: פעל קל

צורת הבינוני בתפקיד שם עצם: המתעניינים, הבניין: התפעל

צורת הבינוני בתפקיד שם עצם: משתמשים, הבניין: התפעל

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ו, מס' 11281 + נספחים

14. א. לפניכם קטע, ובו מילים מודגשות.

שייכות

האקדמיה ללשון העברית פועלת כדי לעצב ולכוון את **דמויות** הרוחנית של המדינה. האקדמיה הקימה את

אוספים שם-תואר

"מפעל המילון ההיסטורי" ללשון העברית, והיא גם קובעת חלופות עבריות למילים לועזיות, כגון המילה

בעל-מקצוע

רעיונאי (קופירייטר).

ציינו מעל כל מילה מודגשת את משמעות הצורן הסופי שבה.

ב. לפניכם קטע, ובו מילים מודגשות.

עיקר **עשייתה** של האקדמיה ללשון העברית הוא **העמדת** מפעל המילון ההיסטורי: **ניתוח** המילים בעברית לדורותיה, **יצירת** מאגר מילים ענק ועוד. אולם **הודעות** לעיתונות בעניין הזה אינן מרגשות את הציבור, ולכן אין לו **בטוי** בתקשורת.

(1) מיינו את המילים המודגשות בקטע לשלושה זוגות על פי המשקל, וצינו את המשקל המשותף לכל זוג מילים.

הזוג: _____, _____	עשייתה	יצירת	המשקל: _____	קטילה
הזוג: _____, _____	העמדת	הודעות	המשקל: _____	הקטלה
הזוג: _____, _____	ניתוח	ביטוי	המשקל: _____	קיטול

(2) ציינו מהי המשמעות המשותפת למשקלים של כל המילים המודגשות בקטע. שם-פעולה

ג. לפניכם משפט ובו שני פעלים מודגשים, אך רק אחד מהם מתאים להקשר המשפט.

• כמה מחברי הוועדה **מחאו** / **מחו** על ההחלטה שהתקבלה.

(1) הקיפו את הפועל המתאים להקשר המשפט.

(2) כתבו כל אחד מן הפעלים בזמן עתיד ובגוף מדבר.

מחאו אמחא , **מחו** אמחה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשפ"ו, מס' 11281 + נספחים

15. א.

לפניכם ארבעה שמות פרטיים שיש להם שורש משותף.

יָאִיר, מֵאִיר, מְאֹר, תֵּאִיר

- (1) ציינו את השורש המשותף לארבעת השמות הפרטיים. אור
- (2) הקיפו את השם הפרטי שאינו פועל.
- (3) ציינו את הבניין המשותף לשלושת הפעלים. הפעיל
- (4) מבין שלושת הפעלים ציינו את הפועל היוצא דופן מבחינת הזמן, וציינו את הזמן שלו.
- הפועל: מאיר, הזמן: הווה.
- (5) כתבו פועל מאותו השורש ומאותו הבניין של שלושת הפעלים, הנוטה בציווי, נוכח. האר

ב.

בשנת תשע"ב (2012) הונחו לפני האקדמיה ללשון העברית שפע של הצעות לחלופה עברית למילה

"קליידוסקופ". ארבע מן ההצעות היו: **מְקִסְמַת, גְּלִילוֹר, מְרַהֶבֶת, רְאִינוֹי**.

בסופו של דבר נבחרה המילה **גְּלִילוֹר**. הסיבות לכך הן שחשבו שהיא פשוטה, ושיש לה סיכוי טוב יותר להיקלט בשפה בהשוואה למילים האחרות.

גְּלִילוֹר

קליידוסקופ
(מיוונית: kalos – יפה, eidos – צורה, skopein – לראות) ■
מכשיר שצורתו גליל ובו שביר זכוכית או פיסות נייר צבעוניים וכדומה
משתקפים אל מול האור במערכת של מראות ויוצרים שפע של צורות
סימטריות בשלל צבעים. עם סיבוב הגלילור נוצרות צורות חדשות.
(מתוך גיליון "למד לשונך", תשע"ב 2012)

- (1) ציינו את דרך התצורה של המילה **גְּלִילוֹר**. הלחם בסיסים
- (2) • מבין שלוש המילים שלא נבחרו: **מְקִסְמַת, מְרַהֶבֶת, רְאִינוֹי** – העתיקו מילה אחת שדרך תצורתה שונה מזו של המילה **גְּלִילוֹר**. מקסמת / מרהבת
- ציינו את דרך התצורה של המילה שהעתקתם, ופרטו אותה:
אם דרך תצורתה של המילה שהעתקתם היא שורש ומשקל – ציינו את משמעות השורש ואת משמעות המשקל; אם דרך תצורתה היא בסיס וצורן סופי – ציינו את הבסיס ואת משמעות הצורן הסופי; אם דרך תצורתה היא הלחם בסיסים – ציינו את שני הבסיסים.
מקסמת - שורש: קסמ, במשמעות להקסים, משקל: מקטלת במשמעות כלים ומכשירים.
או
מרהבת - שורש: רהב, משקל מקטלת במשמעות כלים ומכשירים.

ג.

לפניכם שתי מילים.

תִּשְׁחַץ, רְאִינוֹי, תִּשְׁבֵּץ, מקסמת או מרהבת

ליד כל אחת משתי המילים כתבו אחת מן ההצעות: **מְקִסְמַת, מְרַהֶבֶת, רְאִינוֹי** שנוצרה באותה דרך תצורה.

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

נספחים: נספח 1 – מאמרים ונספח 2 – דף עזר

לשאלון עברית: הבנה, הבעה ולשון

11281, חורף תשפ"ו, 2026

נספח 1 – מאמרים

לפניכם שלושה מאמרים. קראו אותם, וענו על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

מאמר 1

בת שבעים וצופה אל הבאות

מאת טלי בן-יהודה⁽¹⁾

פסקה א האקדמיה ללשון העברית נמנית עם קבוצה של מוסדות מדע ותרבות בישראל הפועלים מכוח החוק כדי למלא תפקידים לאומיים ולעצב ולכוון את דמותה הרוחנית של המדינה. האקדמיה מופקדת על מחקרה, שימורה וטיפוחה של הלשון העברית, וכשמה כן היא – מוסד אקדמי. היא הוקמה בשנת תשי"ג (1953), והוטלו עליה שתי משימות כבדות משקל: לחקור את הלשון העברית לתקופותיה ולענפיה, ולכוון את התפתחותה בימינו.

פסקה ב שתי המשימות האלה – המחקר והכוונת הלשון – שונות ביסודן זו מזו, אך הן גם שלובות זו בזו: האקדמיה מבססת את הכוונת הלשון על המחקר, האוצר בקרבו את מקסימום הידיעות על עברה של הלשון.

פסקה ג אשר לחקר העברית, האקדמיה הקימה את "מפעל המילון ההיסטורי ללשון העברית". זהו המפעל המדעי העיקרי שלה. לאחר שנים של מחקר דקדקני עומד לרשות החוקרים והמתעניינים מאגר עצום הן של מילים עבריות הן של טקסטים עבריים לסוגיהם. המאגר הזה הוא התשתית לכתיבת מילון היסטורי ליותר משלושת אלפי שנים של עברית כתובה. המאגר מאגד טקסטים מרוב תקופות הלשון ומאפשר למשתמשים לקבל מידע על גלגוליה של מילה עברית לאורך תולדותיה.

פסקה ד אשר להכוונת הלשון, למן הקמתה האקדמיה היא מעמידת התקן של העברית בת ימינו. בפעולתה הענפה בתחום זה היא חיברה פרקים שלמים בתחום הדקדוק ובכללם את דרכי נטיות השם והפועל, ניסחה את כללי הכתיב, הפיסוק והתעתיק⁽²⁾, ובתחום אוצר המילים המשיכה את דרכו של ועד הלשון העברית⁽³⁾ בקביעת חלופות עבריות למילים לועזיות ובהסדרת המינוחים המקצועיים בכל תחומי החיים.

* מעובד על פי בן-יהודה, ט' (2024). בת שבעים וצופה אל הבאות. האקדמיה ללשון העברית. אוחר מ־ hebrew-academy.org.il.

(1) טלי בן-יהודה הייתה מנכ"לית האקדמיה ללשון העברית כשבע עשרה שנה.

(2) תעתיק – שיטת העברה של מילים מכתב של לשון אחת לכתב של לשון אחרת.

(3) ועד הלשון העברית – ארגון שנוסד בידי אליעזר בן-יהודה בשנת 1890. ועד הלשון ליווה את תחיית הלשון העברית בארץ-ישראל, ומשנת 1953 האקדמיה ללשון העברית היא הממשיכה של ועד הלשון על פי החוק.

פסקה ה האקדמיה מוציאה לאור ספרים, כתבי עת מדעיים ופופולריים ופרסומים אחרים, ומהם יצוין בייחוד כתב העת המדעי הנחשב "לשוננו" – שתחילתו בימי ועד הלשון, והוא יוצא לאור בהתמדה זה קרוב למאה שנה. עוד יצוינו קובצי "זיכרונות האקדמיה ללשון העברית" (הפרוטוקולים) המתעדים את דיוני מליאת האקדמיה. מי שיעיין בפרסומים האלה ובמידע העשיר האצור באתר הבית של האקדמיה יוכל להתרשם מההיקף ומהאופי של פעילותה ומדרכי עבודתה, וכמובן יוכל למצוא את מבוקשו כמעט בכל נושא מנושאי העברית ולקבל מענה מוסמך על שאלותיו מתוך מאגר המידע הענק שבאתר ובאמצעות מערכת הפניות הייעודית.

פסקה ו תוצאות עבודתה של האקדמיה ניכרות בכל מקום: בכתבי שבעיתונים, בספרים ובספרי הלימוד; בתעתיק שבשלטי חוצות; במינוח העברי שבשירות הציבורי ובצה"ל; במינוח המקצועי העברי שבמאמרים אקדמיים וכן בלשון השידורים ברדיו ובטלוויזיה.

פסקה ז בשני העשורים האחרונים הרחיבה האקדמיה את פעילותה ופנתה גם לכיוונים חדשים: היא שמה דגש על פעילות לציבור הרחב, ועם צמיחת המרשתת והרשתות החברתיות היא החלה לפעול גם בהן כדי להתקרב אל דוברי העברית, ובעיקר אל בני הדור הצעיר – לחבב עליהם את העברית ולעודדם להכיר ולכבד את לשונם.

פסקה ח המוני המבקרים באתר הבית שלה וברשתות החברתיות מעידים על העניין הרב בתכנים שהאקדמיה יוצרת. גם מערך ההשתלמויות ומרכז הלמידה והתרבות שנחנך זה לא כבר מחזקים את הקשר של האקדמיה עם הציבור הרחב; הפעילות העצימה בכל שנה ושנה לקראת "יום העברית" תורמת להעלאת המודעות ללשון העברית וללימודה, ובייחוד רבה חשיבותה לתלמידים ולמורים בבתי הספר. לקשר שבין הציבור ובין האקדמיה יש השפעה מכרעת על דמותה של האקדמיה כמוסד המוביל את אחד התחומים החשובים ביותר בחיים ובתרבות שלנו.

פסקה ט יש לקוות שבעשור הבא יצלחו מאמצי האקדמיה להקים את משכנה החדש, "מִנְהַל האקדמיה ללשון העברית" בירושלים. הקמת המנווה תהיה ביטוי ממלכתי להכרה שהעברית היא נכס לאומי, על-זמני, שיש לטפח אותו ולהגן עליו למעננו ולמען הדורות הבאים.

מאמר 2

פוסטים חמודים בפייסבוק זה לא מספיק

מאת רחלי רוטנר⁽¹⁾

פסקה א לפעמים אני נזכרת שאני משלמת לאקדמיה ללשון העברית. כלומר, אני אזרחית משלמת מיסים, וכנראה אני משלמת להרבה גופים ממשלתיים מיותרים, אבל דווקא האקדמיה קופצת לי לפעמים לראש. אולי כי אני עצמי חיה ונושמת את השפה ומתפרנסת באמצעותה, ולכן אני חשה שהתוצרים של המפעל הזה מיועדים לי במיוחד. המפעל הזה שאנחנו מממנים בקביעות, מוציא מתוכו בכל שנה סחורה גרועה יותר ויותר, ואולי הגיע הזמן לשאול את אנשי האקדמיה: חברה, אתם יכולים להראות לנו מה עשיתם בכסף שלנו כל השנים? על אילו הישגים אתם יכולים להצביע?

פסקה ב כי האקדמיה ללשון אומנם "נותנת עבודה" ברשתות החברתיות, מעלה פוסטים חמודים בפייסבוק שמזכירים לכולנו את ההבדל בין "עם" ל"אם", אבל כיום הרלוונטיות שלה כמשפיעת תרבות פוחתת במהירות. מדי שנה היא מפרסמת רשימה של חידושים לשוניים, אולם כמעט שום חידוש לא נטמע באמת בשפת היום-יום.

פסקה ג יש לזה כמה סיבות, האמריקניזציה של התרבות היא בהחלט המרכזית שבהן, אבל עובדה – סבתא שלי הייתה אומרת "טקסי" ואני כבר מזמינה "מונית", מה שמוכיח שכשיש לנו אלטרנטיבה עברית ראויה, אנחנו מוכנים לוותר על הלועזית. הבעיה היא שאין אלטרנטיבות ראויות, ולא נראה שהאקדמיה מתאמצת ממש למצוא כאלה. נכון, הצעירים אומרים "האשטאג" בלעז, אבל אילו היה למילה זו תחליף חמוד, קליט וקצר בעברית, יש מצב שהם היו מפרגנים לשפת הקודש. אבל האקדמיה בחרה לעבֵּר את "האשטאג" ל"תג הקִבְצָה". איזה צירוף ארוך, מסורבל וחסר דמיון שנשמע כמו מושג מתמטי, לעומת ה"האשטאג" האגבי שרוח האינטרנט החופשית מנשבת בו.

* מעובד על פי רוטנר, ר' (יולי, 2019). פוסטים חמודים בפייסבוק זה לא מספיק. מאקו. אוחר מ־mako.co.il.

(1) רחלי רוטנר היא קומיקאית, עיתונאית ויוצרת קומיקס ישראלית.

פסקה ד

מילים נועדו להשתלב בחיי היום-יום בטבעיות ובקלילות. לשם כך עליהן להיות קצרות, אטרקטיביות ומהנות. אנחנו, בני האדם, נצמדים להרגלים ישנים, וצריך לפתות אותנו כדי שנחליף מילה לועזית במילה עברית. כן, לפתות קצת, מה יש? אנחנו לא שווים את זה? לשם כך צריך קצת מחשבה ותעוזה, ובעיקר היכרות עם הציבור ועם ההרגלים הלשוניים שלו. אנחנו חיים בעולם מהיר ודינמי, וכדי להיות חלק ממנו, תצטרכו, אנשי האקדמיה, להתאמץ ולעשות קצת יותר מלזרוק הגדרות של שלוש מילים ולקוות שזה יתפוס. רוצים לעברת את "האשטאג"? תחשבו על המתבגר שאומר אותה בסרטון שלו ביוטיוב. הוא ודאי לא יגיד "תג הקבצה", אבל אולי משהו בסגנון "חיש-תג"? ואם דחוף לכם כל העניין של ההקבצה, למה לא לקצר את "תג הקבצה" המעיף לאיזה "תגבץ" חמוד? נכון, זה לא מפואר ומכובד כמו "תג הקבצה", אבל הקהל שמשמש במילה "האשטאג" לא צריך צירופים מפוארים בני ארבע הברות. הוא צריך מילים כיפיות שמתגלגלות על הלשון. בגלל זה הוא אומר "סלפי" ו"יאללה" אבל גם "עולב" ו"מת" ו"בלתי", כי הוא כן אוהב עברית, כשהיא באה לו קלללל.

פסקה ה

אז אתם באקדמיה, אולי אתם טוענים שזה לא תפקידכם להיות רעיונאים, אבל זה כן. כי מה הן המילים אם לא רעיון, שמשתחל לנו למוח ומשפיע על דרך הביטוי שלנו? מה, אליעזר בן-יהודה לא היה רעיונאי? איזה רעיון מעולה זה לקרוא לחיידק "חיידק", לגלידה "גלידה", איזה פצצה זה להגיד "פצצה". תארו לכם שבן-יהודה היה קורא לחיידק "יצור חד-תאי". בחיים לא הייתם שומעים אם עבריה צורחת על הילד שלה "איכס אל תיגע בזה, זה מלא ביצורים חד-תאיים".

פסקה ו

שפה היא חיים. אם היא לא מתגלגלת ובועטת, אין לה זכות קיום. אנחנו לא צריכים עשרות חידושים בשנה שהולכים לפח ושאף אחד לא מכיר אותם. ואין סיבה שנממן מוסד שמייצר אותם. אם האקדמיה רוצה באמת למלא את תפקידה, שתתחיל לחשוב כמו משרד פרסום – תלמד את קהל היעד, תתאים לו חידושים מפתים, אולי אפילו תבדוק את המילים החדשות באמצעות קבוצות ביקורת לפני הוצאתן לשוק. במילים אחרות: שתצדיק את הקיום שלה, את התקציב שלה ואת המקום שלה בתרבות העברית. זה לא יהיה פשוט, אבל היי, גם בן-יהודה לא עשה חיים. עברית שפה קשה, יו נואו.

מאמר 3

השירות האמיתי של האקדמיה ללשון אינו מסעיר, וכך צריך להיות

מאת רונית גדיש⁽¹⁾

פסקה א העיתונאית רחלי רוטנר מצאה לנכון לבקר את פעילות האקדמיה ללשון העברית בלשונה החדה והמשעשעת, וגם להשיא כמה עצות על חידושי המילים. אבל היא לא הסתפקה בזה אלא התלוננה על בזבוז כספי המיסים של הציבור בעצם קיומו של המוסד העליון ללשון העברית.

פסקה ב כדי להרגיע את ציבור הקוראים חשוב להבהיר מה עומד במרכז עשייתה של האקדמיה ללשון. ולא – אלה אינם חידושי המילים. האקדמיה היא מוסד מחקר. עיקר עשייתה הוא העמדת מפעל המילון ההיסטורי באמצעות איסוף הספרות העברית לדורותיה, ניתוח כל המילים בה ויצירת קונקורדנציה⁽²⁾ ענקית שהיא בסיס לכתיבת ערכי המילון. אלא שהמפעל הזה אינו מסעיר, הודעות לעיתונות בעניין הזה אינן מרגשות את הציבור, ולכן אין לו ביטוי בתקשורת.

פסקה ג עם זאת לפני כמה חודשים הפכה האקדמיה ללשון העברית את אתר הבית שלה למרכז למילה העברית. שכללנו מאוד את מנוע החיפוש באתר, הוספנו מילון עברי-עברי והעלינו יישומון של נטיית הפועל. כל מי שיש לו שאלה בעברית יכול לקבל שפע של מידע מוסמך ונגיש באתר האקדמיה או באמצעות הרשומות (פוסטים) שהאקדמיה מעלה ברשתות החברתיות. המזכירות המדעית של האקדמיה משיבה על 1,500 פניות בחודש במערכת פניות ייעודית – נוסף על עשרות רבות של שאלות ביום ברשתות החברתיות. הפונים נענים במהירות ומקבלים תשובות מקצועיות. לשמחתנו הרבה, הפונים מביעים את שביעות רצונם הרבה מן השירות הזה – שאין לו אח ורע בשום מוסד אחר. פעולות אלה מקרבות את עשייתה של האקדמיה לציבור.

* מעובד על פי גדיש, ר' (יולי, 2019). השירות האמיתי של האקדמיה ללשון [...] מאקו. אוחר מ-mako.co.il.

(1) רונית גדיש הייתה ראשת המזכירות המדעית באקדמיה ללשון העברית כעשרים וחמש שנה.
(2) קונקורדנציה – מילון או ספר ובו רשימה בסדר אל"ף-ב"ת של כל המילים שבטקסט מסוים בצירוף מראי המקום שלהן. הקונקורדנציה הראשונה חוברת לתנ"ך.

פסקה ד לענייני פעולות האקדמיה בחידוש המילים והמינוח העברי: במפעל המינוח הענק של האקדמיה ושל ועד הלשון שלפניה רוב רובם של המונחים שייכים למילונים מקצועיים שנקבעו בוועדות מינוח במגוון רחב של תחומים. חברי הוועדות השתתפו ומשתתפים בפעילות הזאת בהתנדבות מלאה ולא על חשבון משלם המיסים. האתר והמונחים שבו משרתים את המתרגמים, את אנשי המקצוע ואת הציבור הרחב.

פסקה ה כיצד הייתה נראית העברית ללא המילים האלה: עיצומים, מתג, מחית, כריך, שדולה, משוב, מסוע, מסוף, דָּרָג, מְדָרָג, צג, תשדיר, תמסיר, מיטבי, יוקרה, מְתוּוה, מסרון, קְדִימוֹן וידוען? אלה מילים שכבר מוכרות לכול, ולכן נראות מוצלחות מאוד. אבל גם מילים חדשות יותר עושות את דרכן אל תוכני העברית: כך הן תַּצְרֵף (פאזל), חישכון (בלאקאאוט), יַעֲפֹת (ג'ט לג) והסכת (פודקאסט).

פסקה ו גם המילים גלידה, פצצה ומונית נשמעו בתחילת הדרך מוזרות לדוברי השפה, אך עם הזמן הן נקלטו ועכשיו הן נשמעות לנו מצוין. כך יקרה גם למילים החדשות – אם הציבור יאמץ אותן, ובעיקר אם ציבור העיתונאים יקבל עליו מדי פעם לוותר על היוקרה (פרסטיז'ה בלעז) המדומה שבשימוש במילים לועזיות.

נספח 2 – דף עזר

טבלת התנועות

התנועות הקטנות	התנועות הגדולות	התנועות החטופות	
a	פתח	קמץ	חטף פתח
e	סגול	צירי חסר	צירי מלא
i	חיריק חסר	חיריק מלא	
o	קמץ קטן	חולם חסר	חולם מלא
u	קבוץ	שורוק	

טבלת הגופים

גוף ראשון	גוף שני	גוף שלישי	
יחיד	מדבר	נוכח	נסתר
יחידה	מדברת	נוכחת	נסתרת
רבים	מדברים	נוכחים	נסתרים
רבות	מדברות	נוכחות	נסתרות

חלקי הדיבור: שם עצם, שם תואר, פועל (שם פועל), תואר הפועל, מילת יחס, מילת קישור

תחביר

דרכי ההבעה במשפט: משפט חיווי, משפט ציווי, משפט שאלה

סוגי המשפטים: משפט פשוט, משפט מורכב, משפט איחוי (מאוחד/מחובר)

סוגי הנשואים: נשוא פועלי (לרבות נשוא מורחב), נשוא שמני, נשוא קיומי (דמוי פועל: יש, אין)

התפקידים התחביריים במשפט: נושא, נשוא, אגוד, מושא, תיאור, לוואי, תמורה

סוגי התיאורים ופסוקיות התיאור: מקום, זמן, סיבה, תכלית, אופן, מצב, תנאי, ויתור

החלקים הבלתי תלויים במשפט: הסגר, פנייה, קריאה

משפטים בעלי מבנה מיוחד: נושא סתמי, חלק ייחוד, חלק כולל

קשרים לוגיים: ריבוי והוספה, צמצום, השוואה, ברירה, הדגמה, זמן, סיבה ותוצאה, תכלית, ניגוד, ויתור, תנאי

תורת הצורות

בנייני הפועל: קל-פעל (פעל), נפעל (נפעל), הפעיל (הפעיל), הפעל (הופעל), פעל (פיעל), פעל (פועל), התפעל (התפעל)

גזרות הפועל והשם:

גזרת השלמים, גזרת המרובעים

גזרות החסרים (העלולים): חסרי פ"נ (חפ"ן), חסרי פי"צ (חפי"ץ), חסרי פ"י (חפ"י)

גזרות הנחים: נחי פ"א (נפ"א), נחי פ"ו (נפ"ו), נחי ל"ה (נל"ה), נחי ל"א (נל"א), נחי ע"ו (נע"ו)

גזרת הכפולים (ע"ע)

דרכי תצורת המילים:

גזירה מסורגת: שורש ומשקל

גזירה קווית: בסיס וצורן, הלחם בסיסים, ראשי תיבות (נוטריקון)

סוגי צורנים: צורן גזירה, צורן נטייה